

1

Hver eneste gang, han havde forsøgt at kvæle en kvinde, var det gået galt. Men det havde været, før han forandrede sig. Dengang havde han været syg, forvirret eller helt enkelt fuld, og for øvrigt havde det aldrig været hans alvor. Men nu var alting anderledes.

Hun misforstod ham, da han slukkede lyset i køjen, og begyndte at fnise fornøjet, da han vendte hende om på maven og satte sig overskrævs på hende.

Og så tog han kvælertag på hende næsten ømt, som om det var en kærlighedsakt, og som om hun i virkeligheden var hans hustru.

Han tvang hendes overarme ned med knæene og søgte forsigtigt op ad halsen med tommelfingrene, indtil han fandt det sted, hvor ryggraden og underkanten af kraniet mødtes. Derefter lod han fingrene glide ned langs hendes hals.

Der gik et par sekunder, før det gik op for hende, hvad der var ved at ske. Hun sprællede lidt, slog med benene som en fisk slår med halen, når den lige er hevet på land. Men de bløde tæpper i køjen absorberede lyden, og da hun efter femten-tyve sekunder begyndte at tabe bevidstheden, fordi blodforsyningen til hjernen var blevet afskåret, faldt hun til ro.

Han blev ved med at holde fast, så længe han kunne. Derefter rejste han sig tungt og stod lidt helt stille i mørket, mens han masserede sine stive fingre.

Han åbnede messingkøjet, trak en skammel frem, kravlede op på den og stak hovedet ud i mørket. Den kolde vind og den hårde regn piskede imod hans ansigt. Han forsøgte at se sig omkring, men vinden og regnen gjorde det umuligt at se noget. Klokkeren var to om natten, og det var på årets mørkeste tid. Desuden befandt skibet sig midt ude i Østersøen. Risikoen for, at en eller anden tilfældig medpassager stod ved rælingen for at nyde havudsigten, var til at overskue.

Han trak hovedet til sig, hoppede ned på gulvet og tørrede sit ansigt i gardinet. Derefter trak han vejret dybt et par gange, tog sig sammen og gik over til køjen for at tage hendes nattøj af. Det var lavet af noget blødt, silkeagtigt stof, formodentlig en eller anden slags næsten vandtæt kunststof. Der ville kunne danne sig luftlommer under stoffet.

Derefter tog han ringe og armbåndsurs af hende og kastede dem ud i det tomme mørke. Han lagde hendes højre arm over sin skulder og baksede hende op til den runde vinduesåbning. Det kostede en del besvær at få puffet hendes overkrop ud i mørket. Derefter tog han fat omkring underkroppen og skubbede til, indtil han kunne mærke tyngdepunktet skifte. Pludseligt og lydløst var hun væk.

Han lukkede køjet og blev stående med panden lænet op mod det våde, kolde glas.

Deres kahyt lå omtrent midtskibs. Afstanden ned til vandoverfladen var omtrent 10 meter. Chancen for, at hun enten ville blive tvunget langt ned under overfladen af faldet og kølvandet, eller for, at hun ville blive ramt af skibets propeller, var meget stor. Sandsynligheden for, at hun nogensinde ville blive fundet, var derimod temmelig lille. Og sandsynligheden for, at hun nogensinde ville flyde i land på svensk område og blive identificeret med sikkerhed, var så godt som ikke eksisterende.

For øvrigt spillede det ingen rolle, hvis man fandt hende. Når det skete, ville han allerede enten have tabt eller vundet. Da ville det hele være afgjort.

Han gik hen til kahytsdøren og tændte lyset. Derefter tog han et lommelørklæde og begyndte at tørre vandet op dels på gulvet under køjet, dels på væggen.

Han pakkede hendes ejendele ned i den lille rejsetaske, lagde hendes toiletartikler pænt og ordentligt i toilettasken og anbragte det hvide, silkeagtige nattøj ovenpå. Derefter tog han sit eget tøj på, redte underkøjen og lagde sig fuldt påklædt med hænderne foldet under nakken.

Han var blevet 50 for tre dage siden, og i den anledning fik han i henhold til en eller anden paragraf 48 timers orlov fra fængslet. Når den orlov udløb, ville han befinde sig på den anden side. For-

modentlig ville han end ikke blive efterlyst før da. Formodentlig ville de kolleger, som sad i deres bil ud for det sted, hvor han boede ... han rettede sig selv ... det sted, hvor han tidligere havde boet, afløse hinanden i deres 8-timers vagtskifter, og til ingen verdens nytte bevogte en tom lejlighed og en ulovligt parkeret, ubenyttet udlejningsbil, lige til orlovsperioden var udløbet.

Hvis han mod forventning skulle blive efterlyst inden da, ville politiet på kajen i Nådendal glo som gale efter et midaldrende par i en udlejningsbil, som de ikke kendte nummeret på. Enlige, midaldrende mænd uden bil ville de ikke interessere sig for. Og det mest sandsynlige var stadigvæk, at der ikke var slået nogen alarm. Han havde med andre ord 8 timer til sin rådighed. Fire timer til at nå Helsingfors, og yderligere fire timer indtil Tallinnfærgen afgik.

Det var ikke gået uden hende. Det var hende, som havde lejet bilerne og skaffet billetterne. Og det var hende, som havde skaffet ham det nødvendige alibi til at få orlov. Det svenske fængselsvæsen gav som et af sine mange humane indslag mand og kone den ret, at de kunne være alene, når de mødtes. Formodentlig havde man ikke engang aflyttet lejligheden. Sverige var et slapt land, præget af naivitet og dumhed.

Hun ville alligevel aldrig have kunnet holde til at leve resten af sit liv i Moskva. Han havde bildt hende ind, at hun allerede efter et par år ville kunne få besøg af børn og børnebørn, og hun havde været svensk nok til at tro på ham. Han havde sagt til hende, at han som major i GRU havde ret til egen lejlighed i byen og til et sommerhus ved Sortehavet. Også det havde hun troet på. Der skulle de så leve lykkeligt helt alene resten af deres liv. Hun havde ædt det hele råt.

Hun havde det sikkert bedre nu, end hun ellers ville have fået det. Når han først havde forklaret, at han havde brugt hende som et cover i forbindelse med flugten, og det var, hvad han ville have forklaret, havde de sikkert skaffet hende af vejen, sendt hende til Sibirien, eller måske havde de bare skudt og begravet hende.

Det var ikke utænkeligt, at han var kommet til at gøre hende følgeskab. Hvis russerne havde konkluderet, at det ikke kunne passe, at en person, som var dømt for spionage for en fremmed

magt imod Sverige – spionage til fordel for Sovjet – bare kunne tage sit gode tøj og gå under en orlov fra sit fængselsophold, så måtte han næsten have solgt sig til en vestlig efterretningstjeneste. Og så var hans flugt bare et forsøg på at gøre det, som man indtil da ikke havde haft held til: at få placeret en dobbeltagent i GRU's hovedkvarter i Moskva.

Hvis det var den konklusion, de endte med, var hans skæbne beseglet. Det eneste, som de så skulle tage en beslutning om, var, hvor smertefuld hans død skulle være.

På den anden side ville hans flugt medføre så megen ballade i offentligheden, at det måske kunne overbevise dem om, at der faktisk var et land på jordkloden, hvor selv en sovjetisk spion blev bevilget orlov fra fængslet med kostpenge, lommepenge og passersedler.

Desuden havde han ryddet hende af vejen. Det ville de svenske myndigheder selvfølgelig aldrig have accepteret, hvis det hele blot sigtede imod at skaffe en spion det nødvendige cover. Og den eneste alternative forklaring på hendes forsvinden var, at de svenske myndigheder havde ladet hende gå op i røg, ladet hende forsvinde, så radikalt, at al forbindelse bagud til børn og børnebørn blev afskåret. Den slags kunne man ikke gøre i et land med et velfungerende CPR-system, hvor alle telefoner kunne aflyttes, og hvor alting stod i aviserne.

Det var altså en del af hans livsforsikring, at han havde slået hende ihjel. Desuden havde hun det bedre nu, end hun nogensinde ville have fået det i Moskva, for slet ikke at snakke om i Sibirien. Inden sin død havde hun måske ligefrem været lykkelig en stund.

Det var bedst sådan. Både for hende og for ham.

Dertil kom, at han ind imellem havde afskyet hende. Hun var jo en gammel kone. Næsten ti år ældre end han, hvilket man godt kunne se på hende. Og så havde hun bildt sig ind, at han »elskede« hende. At han ville tilbringe resten af sit liv sammen med hende. Alt sammen bare fordi de havde tilbragt en tid sammen for en evighed siden, mens han havde været genindkaldt. På den anden side var det også årsagen til, at han i sin tid, et par år efter dommen, da han var mest nede, havde skrevet til hende.

Nu var han altså blevet 50. Men han var i bedre form, end han nogensinde havde været med undtagelse af den periode, hvor han aftjente sin værnepligt som kystjæger. I syv år havde han levet ædrueligt og sundt – det kunne man godt tilskrive fængslet – og havde trænet dagligt. Han vejede 20 kg mindre, end da han blev dømt, og han kunne klare 75 mavebøjninger og 90 kg i stræk. Ydmygelsesernes tid var ovre.

Han kunne mærke, hvordan hadet og adrenalinen pumpede rundt i hans krop med den heftige puls.

Israellerne havde nær knækket ham. Det kunne man ikke nægte. Han havde været i dårlig form, havde drukket for meget. Hans uforsigtighed havde givet dem chancen. De havde fyldt ham med whisky og truet med, at han bare ville blive henrettet i al hemmelighed, hvis han ikke samarbejdede. Hvorefter han havde taget en chance. Det var ikke sikkert, at de vidste alt det, som de sagde, at de vidste. Jo, han var ganske rigtigt officer i GRU. Major og ikke kaptajn, som de troede. Og hans arbejde havde været rettet imod Sverige og ikke imod Israel. Hvorefter han havde rablet en masse af om en del rigtige og langt flere opdigtede operationer imod Sverige, for at få dem til at slippe sig fri.

Til sidst havde de drukket ham fuld endnu en gang og sat ham på et El Al-fly til København. I sin omtågede tilstand troede han faktisk en stund, at han var sluppet fri. Men i København ventede det svenske politi. De havde allerede modtaget både forhørsprotokoller og alt det andet materiale pr. telex.

Hans svenske kolleger købte det hele ubeset. Det var ensbetydende med, at han blev stemplet som spion. Og da han så groft havde forbrudt sig imod den svenske stats interesser, ville dommen ikke kunne blive mindre end fængsel på livstid. Desuden forsynede de ham med en advokat, som var jøde, og som ikke var indstillet på at acceptere ubehagelige sandheder om Israel, men som i stedet på hans vegne tilstod alt, hvad kollegerne fra Sikkerhedsafdelingen ønskede, at han skulle tilstå. Da han et halvt års tid senere endelig fandt ud af, hvordan man appellerede den slags domme, kom den selv samme advokat omgående farende ind på Sikkerhedsafdelingen og begyndte at slå ham oven i hovedet med, at det bare ville forværre hans situation, og at en appel

ville kunne risikere at trække hans hustru ind i sagen. Han havde resigneret, trukket sig tilbage til sin celle, og havde oven i købet forsøgt at begå selvmord. Det retssamfund, som de alle sammen påstod, at de forsvarede, lignede til forveksling deres skræmmebillede af Sovjetunionen. Han skyldte ikke dem og deres samfund noget. Tværtimod. Nu skulle de få lov til at betale.

Han var officer i GRU. Mere var der egentlig ikke at sige. Han var officer. Han var professionel. Han havde intet andet fædreland end sit arbejde. Uden effektive efterretningsfunktioner ville verden i øvrigt være væsentligt mere usikker. I den sammenhæng spillede det ingen rolle, på hvilken side efterretningsofficererne eller spionerne, som man sagde, arbejdede. I sidste ende var det ligevægten, som talte.

Nu var han altså blevet 50. Han var i god form og havde mindst 15 erhvervsaktive år tilbage. 15 effektive og arbejdsomme år. Ingen sprit, ingen omgang med kvinder, ihvertfald ikke sådan som tidligere. To af dem havde oven i købet henvendt sig til Sikkerhedspolitiet og anmeldt ham som spion. Til alt held arbejdede man i Sikkerhedspolitiet på den tid ud fra en teori om, at Sovjetunionen for det første ikke længere arbejdede med konventionelle spioner (det var forklaringen på, at man aldrig pågreb den slags i Sverige. De eksisterede simpelthen ikke). For det andet kunne Stig Sandström ikke være spion, da han var ansat i Sikkerhedsafdelingen. Og endelig for det tredje var det den internationale terrorisme, venstreterrorismen, som var hovedfjenden, og ikke en eller flere ikke-eksisterende sovjetiske spioner.

Nu skulle piben få en anden lyd. Der stod orden og disciplin på dagsordenen. Mindre sprit og færre kvinder. Hvilket sikkert også var, hvad russerne ville kræve for at fortsætte samarbejdet.

Da skibet nærmede sig Nådendal, rejste han sig fra køjen. Han barberede sig og pakkede sine egne toiletsager ned i den nylontaske, som rummede hele hans bagage. Han kontrollerede, at han intet havde glemt, og aftørrede alle de flader, som han kunne huske, at han havde rørt ved, eller som det kunne tænkes, at han havde rørt ved. Derefter tog han de to tasker, gik ned ad trappen til bildækket og anbragte hendes taske i bagagerummet og sin egen på forsædet. Han var bemærkelsesværdig rolig til trods

for, at turen nu nærmede sig det kritiske stadium.

Det var stadigvæk mørkt, da bilerne begyndte at rulle ud, men der var intet tegn på, at politiet var blevet alarmeret. Der var heller ingen toldkontrol, så det hele gik næsten alt for nemt.

Han overholdt omhyggeligt samtlige hastighedsbegrænsninger på vejen til Helsingfors, og stoppede kun en gang for at få en kop kaffe og for at konstatere, om han blev forfulgt.

Da han nærmede sig Helsingfors, var han helt sikker på, at alt ville gå som planlagt. Der var kun et kritisk moment tilbage nu.

Han forlod motorvejen og parkerede bilen i en tilfældig forstad. Han havde netop taget sin taske og skulle til at gå, da han kom til at tænke på fingeraftrykkene. Nej, han havde haft handsker på hele vejen. Også i Sverige. I øvrigt spillede det ingen rolle. Bilen ville blive fundet om en uges tid, og så ville sammenhængen under alle omstændigheder være klar.

Han åbnede venstre fordør, trak handsken af sin højre hånd, og stemplede omhyggeligt et aftryk af ringfingeren på instrumentbrættet. Han smilede af denne sidste afskedsgestus over for kollegerne fra Stockholm. Finger til dem. Derefter lukkede han døren, låsede den, og begav sig til fods på vej igennem noget, der lignede et forstadscentrum, hvor han sikkert ville kunne finde en bus ind til midtbyen.

Nu havde han kun et problem tilbage. En times tid inden færgen sejlede, måtte han have fat i førstestyrmanden. Ikke kaptajnen eller andenstyrmanden. Førstestyrmanden. Uanset hvem denne førstestyrmand i øvrigt var, så var han GRU's officer om bord. Og det var ikke nødvendigt at veksle mere end tre ord med ham under fire øjne. Derefter ville Stig Sandström for altid forsvinde fra den svenske sikkerhedstjenestes synsfelt. Samtidig med, at det svenske samfunds gæld til ham forfaldt til betaling.

Han forestillede sig en lang togrejse fra Tallinn, via Leningrad til Moskva.

Det viste sig at være forkert. Efter at han havde været låst inde et døgn i Tallinn, blev han stoppet i et militærfly og fløjet direkte til Moskva. Da maskinen efter landingen begyndte at rulle ned imod en høj bygning, som lå i flyvepladsens fjerneste hjørne, blev han klar over, hvor han var på vej hen. Denne høje

bygning var ikke blot en af verdens mest bevogtede bygninger, det var også en af verdens mest sagnomspundne. Det var Zentral. Arbejdsplads for henved 5000 mennesker og hjertet i GRU's verdensomspændende net af informatører og agenter.

*

28 timer efter, at den sovjetiske spion Stig Sandström var stukket af, eller som man mere officielt formulerede den slags »havde misbrugt sin orlov« (han blev ikke indført i flugtstatistikken før tre måneder senere) blev der slået national alarm i Sverige. Og på dette tidspunkt havde han allerede i mere end seks timer været låst inde i et rodet rum i Tallinn sammen med en slidt samovar.

Set fra Sovjetunionens synsvinkel var der kun et problem i historien. Det var, om man virkelig skulle tro på den fuldstændig sindssyge flugthistorie. Alt andet afhang af svaret på dette spørgsmål. Hvis flugten var arrangeret af den svenske eller af en anden vestlig efterretningstjeneste med henblik på at snyde GRU, så var konsekvensen lige så enkel som logisk. Så ville Stig Sandström nemlig forsvinde sporløst, dog helst efter at have tilstået.

Hvis man på den anden side kunne få bekræftet det utrolige, dvs. hvis man kunne få bekræftet, at en spion, der var dømt til fængsel på livstid, faktisk kunne få orlov uden overvågning, kunne man tage stilling til, hvordan man fremover skulle anvende sin forhenværende agent.

Der var en risiko for, at præmisserne og dermed konklusionerne blev uklare. Og for Jurij Tjivartsjev, som officielt var tilknyttet Unionen af socialistiske Sovjetrepublikkers ambassade i Stockholm som militærattache og med rang af oberst, men som i virkeligheden var ambassadens GRU-chef og havde rang af generalmajor, drejede sagen sig om, at han før eller siden var nødt til at sætte sit navn under en rapport, som, hvis den viste sig at rumme fejlagtige informationer, i bedste fald kun ville koste ham alle fortsatte karrieremuligheder. I bedste fald.

Det var således utroligt vigtigt, at Zentral fik en korrekt rapport, som rummede en korrekt analyse af forløbet. Selv hvis alle

detaljer var verificerede, ville kollegerne i Moskva blive svære at overbevise.

Det svære – sådan ræsonnerede Jurij Tjivartsjev – umiddelbart lå primært i, at Sverige nok var det eneste land i verden uanset hvilket politisk system, man sammenlignede med, hvor den slags kunne finde sted.

Det kunne ikke være sket i nogen af de mellemamerikanske bananrepublikker, og slet ikke i et af de hårde vestlande. Men det kunne heller ikke være sket et sted i den tredje verden, og slet ikke i et af de socialistiske lande. I øvrigt kunne det heller ikke være sket i et af de bløde vestlige lande som Østrig eller Finland. Ingen andre steder ville en sovjetisk spion med en livstidsdom have fået lov til at få en ubevogtet orlov for derefter forsynet med nyt pas, nyt udseende og med penge på lommen, som myndighederne selv havde udbetalt til ham, at forlade landet uden hindringer.

I Sverige kunne den slags lade sig gøre. Men ingen andre steder i verden. Så flugten kunne måske vise sig at være reel nok.

Dette støttedes af, at Jurij Tjivartsjev ikke umiddelbart regnede med, at svenske sikkerhedsinteresser besad hverken modet eller de formelle muligheder for at iværksætte en så amerikansk eller britisk operation.

Hvis episoden havde fundet sted i Storbritannien eller i et af de andre hårde, vestlige lande, så havde dobbeltagenten ikke levet længe efter at være ankommet til sit mål. Men nu var udgangspunktet altså Sverige, og dermed var al traditionel logik vendt på hovedet.

Jurij Tjivartsjev sukkede, rejste sig fra skrivebordet, og påbegyndte en af sine rutinemæssige vandreture rundt i sit store kontor. Han stoppede op ved vinduet og kastede et tankefuldt blik på den blå neonreklame, der sad på taget af den røde teglstensbygning lige over for ambassaden, som husede Skandinaviens suverænt mest fanatiske, antisovjetiske dagblad.

Ikke at Svenska Dagbladet skadede Sovjetunionen. Snarere tværtimod. For i sin iver efter ved hjælp af hemmelige militære dokumenter og informationer at tage livet af den socialdemokratiske regering, fungerede bladet faktisk som en af de vigtigste

åbne kilder for GRU's efterretningsaktivitet. Skulle man finde en dækkende betegnelse, måtte det blive noget i retning af Sovjetunionens mest fanatiske og hjælpsomme fjende.

Det dækkede også holdningen i den aktuelle episode. Baggrundsanalysen i forhold til den fuldstændigt utrolige flugthistorie var næsten udelukkende funderet på den slags åbne kilder.

Han havde endnu ikke underskrevet rapporten. Men havde kun anbragt sine initialer på en række bilag. Selve konklusionsafsnittet lå stadigvæk foran ham i et hvidt papiromslag på hans i øvrigt fuldstændig tomme skrivebord.

Han vendte tilbage til skrivebordet og læste dokumentet igen endnu en gang.

Samtlige logiske ræsonnementer måtte tage deres udgangspunkt i selve episodens kronologi. Kun på den måde kunne man basere konklusionen i en række facts, som lod sig kontrollere.

Den 26. september havde Stig Sandström fået afslag på en ansøgning om benådning. Kriminalforsorgen og den civile sikkerhedstjeneste havde anbefalet, men den militære ledelse havde sagt nej. En uge før sin orlov på 48 timer den 6.-7. november havde Sandström fået besked om, at orloven ville blive så godt som ubevogtet. En ansat ved kriminalforsorgen ville følge ham til hans hustrus lejlighed, ville aflevere ham der, for så at afhente ham på samme adresse 48 timer senere.

Sikkerhedspolitiet havde sat to mand af til at bevogte huset. Men de stod begge to på husets forside. Den svenske rigspolitichef havde bagefter i ramme alvor sagt, at man ikke skønnede det nødvendigt at bevogte husets bagside, da »eventuelle besøgende normalt ikke ville finde på at anvende denne indgang«. Flugten var selvfølgelig sket via bagindgangen.

Dertil kom, at sikkerhedspolitiet havde suspenderet overvågningen kl. 24.00. Overvågning ud over dette tidspunkt ville have kostet overtidspenge og ville have brudt med de faglige regler i sikkerhedspolitiets overenskomst. Til dette havde den tidligere citerede rigspolitichef bemærket, at »der jo normalt ikke kommer besøg til folk efter midnat«.

Næste hold sikkerhedsfolk var ikke mødt før klokken 08.00 næste morgen, næsten 8 timer efter det formodede flugttids-

punkt, og de havde ikke skønnet det nødvendigt at fastslå med sikkerhed, om objektet for deres aktivitet stadigvæk befandt sig i lejligheden. I stedet har de trøstigt siddet og stirret på en ube-nyttet udlejningsbil og en tom lejlighed i hen ved fire timer, før de fik mistanke om, at noget var galt.

Da manden fra kriminalforsorgen så var dukket op for at hente den orlovshavende, var de bare kørt deres vej, stadigvæk uden at sikre sig, at den mand, de skulle overvåge, faktisk befandt sig i lejligheden.

Efter at manden fra kriminalforsorgen havde konstateret, at fuglen var fløjet, ringede han til fængslet i Norrköping, til kriminalpolitiet i Norrköping og til sikkerhedstjenesten.

Den vagthavende på sikkerhedstjenesten havde fundet det »højest påfaldende, om Sandström skulle være forsvundet, når man, som overvågningsstyrken havde kunnet bekræfte, tog i betragtning, at hans bil stadigvæk var parkeret på adressen.«

Embedsmanden fra kriminalforsorgen havde herefter sammen med vagthavende på sikkerhedsafdelingen besluttet at tage ned til Stockholms Hovedpolitistation for at se, »om Sandström skulle dukke op der«.

Det gjorde Sandström ikke.

Politiet i Norrköping gik ud fra, at Sikkerhedstjenesten havde sendt en landsdækkende efterlysning ud. Men Sikkerhedstjenesten selv mente ikke, at det var deres opgave. Hvilket resulterede i, at ingen gjorde det. I øvrigt var Sandström allerede i Helsingfors på det tidspunkt.

Først næsten et døgn efter flugten blev efterlysningen sendt ud. Ved samme lejlighed lykkedes det for politiet, at få sendt forkerte billeder ud både af Sandström og af hans hustru.

Omtrent et døgn senere fandt man så ud af, at fru Annalisa Sandström ikke kun havde lejet én bil. Hun havde lejet tre. Denne opdagelse betegnedes af den nyoprettede specialgruppe i politiet som »et regulært gennembrud i efterforskningen«.

Logisk nok havde man så herefter brugt det meste af et døgn på at overvåge udlejningsbil nummer to, som var blevet fundet i en forstad til Stockholm med tydelige tegn på indbrud. Selvfølgelig uden de store resultater.

Lige så logisk havde man sat vagt ved PLO's villa i Djurs-holm i otte timer. Men uden resultat. Endelig næsten en uge efter flugten skred man så til, som det blev formuleret, at »lukke grænserne«.

Sådan var det omtrent foregået.

Jurij Tjivartsjev sukkede igen. Hvis man nøjedes med at forholde sig til de nøgne facts, så var konklusionen uundgåelig. Ingen sikkerhedstjeneste i verden, selv ikke den svenske, ville kunne opføre sig så inkompetent. Man måtte med andre ord have hvervet den tidligere sovjetiske spion og have sendt ham af sted på en selvmordsopgave til Moskva.

Men hvis man ikke nøjedes med at betragte de nøgne facts, så var det ikke sikkert, at konklusionen fremstod lige så klart.

De svenske myndigheder og den svenske regering var blevet filtret ind i et kompliceret spil, hvis mål var at undgå i sidste ende at skulle sidde med ansvaret for flugten. En slags Sorte Per med politiske implikationer.

Ledelsen af kriminalforsorgen havde hævdet, at de kun havde ansvaret for bevogtningen af spionen, når han befandt sig inden for deres institutioners fire vægge. Når han befandt sig udenfor, var han sikkerhedspolitiets ansvar.

Dette synspunkt havde sikkerhedspolitiet anfægtet på det kraftigste. Man mente ikke, at man som statslig myndighed havde til opgave at kontrollere andre statslige myndigheder. Det kunne kun regeringen gøre.

Så hævdede kriminalforsorgen, at regeringen havde været informeret om vilkårene for orloven, hvilket til at begynde med blev dementeret meget bestemt fra Justitsministeriet.

Senere viste det sig dog, at Justitsministeriet havde modtaget en skrivelse fra Kriminalforsorgen, der som det sig hør og bør var blevet forskriftsmæssigt journaliseret. I denne skrivelse kunne man læse, at Kriminalforsorgen i overensstemmelse med reglerne havde bevilget Sandström en delvis ubevogtet orlov i anledning af hans 50-års fødselsdag.

Den embedsmand, som havde modtaget skrivelserne, havde stoppet den ned i en skuffe uden at læse den, hvorefter han så i øvrigt var taget på ferie. Han havde dog efterladt et notat til sin

chef, hvoraf det fremgik, at han havde modtaget skrivelsen, og at han ikke havde læst den.

Chefen læste heller ikke skrivelsen. Og var således ude af stand til at redegøre for skrivelsens indhold over for sin chef, justitsministeren.

Dette sagsforløb medførte nogen tid senere, at såvel justitsministeren som de to embedsmænd blev tvunget til at tage deres afsked.

Dette sidste var af afgørende vigtighed for Jurij Tjivartsjev. For hvis det hele var noget, som den svenske efterretningstjeneste havde arrangeret – sikkerhedspolitiet kunne umuligt komme på tale i den sammenhæng, det var de simpelthen for inkompetente til – så måtte arrangementet altså være så kompliceret, at indtil flere politisk ansvarlige personers afgang var nødvendig for at gøre historien troværdig. Hvilket så igen indebar, at mindst en halv snes bureaukrater og politikere var blevet taget i ed inden historien var startet.

Det var mere end en halv snes for meget. Det ville aldrig have kunnet gennemføres, og havde man forsøgt det alligevel, så ville sandheden meget snart have kunnet læses i Svenska Dagbladet, som så i deres monomane had til den socialdemokratiske regering ville have dømt deres landsmand i Sovjetunionen til døden ved samme lejlighed.

En operation af den type var alt for risikabel. End ikke D.G. eller en af hans unge folk i efterretningstjenestens hemmelige, operative sektion ville have kunnet eller villet løbe så stor en risiko.

Statsministeren ville ikke have afskediget sin egen justitsminister for en inkompetence, som ikke forelå. Desuden ville dette have krævet, at den svenske statsminister havde været orienteret om hele operationen på forhånd og havde godkendt den. Og dette var i sig selv en umulighed. Sådan arbejdede svenskerne ikke.

Dertil kom, at operationen i givet fald skulle have været gennemført af efterretningstjenesten bag om ryggen på det svenske sikkerhedspoliti, og uden at nogen ansat ved sikkerhedspolitiet fik den mindste anelse om det. Intet fornuftigt menneske og

mindst af alle D.G. ville have fundet på sådan noget. Selv ikke han kunne tillade sig at regne med det svenske sikkerhedspolitis enestående niveau for inkompetence. Hvem ville lave en plan, hvis vigtigste element var, at ens egen sikkerhedstjeneste spontant og frivilligt, uden at der forelå en aftale om det, ville nøjes med at bevogte forsiden af en bygning, hvor en dømt spion opholdt sig, og det endda i under halvdelen af den tid, hvor spionen befandt sig i bygningen?

Det var der ingen, som ville. End ikke den hårdt plagede ledelse af det svenske forsvar.

Man kunne herefter konkludere, at der kun resterede et reelt spørgsmål. Havde det svenske sikkerhedspoliti været indforstået med en omfattende plan, der skulle vildlede ikke blot den svenske offentlighed, men også den svenske regering og den sovjetiske efterretningstjeneste?

Dette spørgsmål mente Jurij Tjivartsjev at kunne besvare med et endegyldigt nej. Der eksisterede ikke en sikkerhedstjeneste i verden, hvor GRU var så velrepræsenteret som i den svenske. En så kompliceret coverup-operation ville implicere personale fra mindst tre forskellige operative og/eller besluttende niveauer i Sikkerhedspolitiet. Og ville uundgåeligt have medført, at GRU havde modtaget rapporter om sagen.

Alle de rapporter, man faktisk havde modtaget, dementerede teorien. Samtlige rapporter talte om total panik og fuldstændig forvirring.

Jurij Tjivartsjev løftede sin tykke, franske fyldepen og skruede langsomt låget af den. Han betragtede et øjeblik pennens gyldne spids, hvorefter han beslutsomt bladede om til den konkluderende rapportdels sidste side og langsomt og tydeligt skrev sit navn.

Han lod blækket tørre, skruede låget på fyldepenen igen, hvorefter han trykkede på den knap på sit samtaleanlæg, som tilkaldte hans personlige kodetekniker.

En bleg og lidt anæmisk løjtnant, som stammede fra en af de baltiske randstater, kom ind og modtog den instruktion, at han skulle kode hovedteksten, sende den til Zentral, kopiere originalen og lade kopien gå i arkiv, hvorefter han skulle sende originalen af sted med næste diplomatpostafgang til Moskva.

»Det var så det, kammerat Sandström,« mumlede han for sig selv, da løjtnanten var gået, »der klarede du skærene og fik dig oven i købet et nyt job, som nok er lidt anderledes, end du havde forestillet dig.«

Sandström havde bare været en blandt mange helt almindelige agenter i det svenske sikkerhedspoliti. Jurij Tjivartsjev kunne godt huske enkelthederne i sagen, selvom Sandströms papirer var fjernet fra arkivet og sendt til Moskva allerede for en uge siden. Det, som adskilte Sandström fra de andre, var først og fremmest, at han først var blevet rekrutteret længe efter, at han var blevet officer og ansat i sikkerhedstjenesten. Hvilket var en anelse ukonventionelt. Normalt arbejdede man rekrutteringsmæssigt ud fra den forudsætning, at størsteparten af sikkerhedspolitiets personale stammede fra det ordinære politi. Man plejede altså at rekruttere folk, mens de studerede, overtalte dem derefter til at opgive alle tanker om en akademisk løbebane for i stedet at søge ind på politiskolen i Solna. Og i så godt som alle tilfælde havde forløbet derefter været det samme. De behøvede ikke engang selv søge om at blive forflyttet til sikkerhedsafdelingen. De blev opfordret til at gøre det og indvilgede så modstræbende efter nogle års tjeneste. De sidste 25 år havde man hvervet folk på den måde.

Men Sandström havde man fået fat i, fordi han var et svin, en skørtejæger, en notorisk alkoholmisbruger, lykkeridder, og desuden fordi han ikke kunne fordrage jøder. Man havde vist nok oprindelig knyttet kontakten i forbindelse med, at han gjorde tjeneste ved den svenske FN-styrke i Mellemøsten. Og hans bidrag til fredens opretholdelse og retfærdighedens udbredelse havde været at levere informationer om israelerne. Mod god betaling selvfølgelig.

Det var mere end tvivlsomt, om man kunne bruge folk af denne type til at løse de opgaver, som nu kunne komme på tale. De svenske agenter beskæftigede sig mest med passiv efterretningsvirksomhed. Og man var meget omhyggelig med fra GRU's side ikke at anbringe dem i situationer, hvor de kom til at skade, eller blev klar over, at de skadede deres kolleger.

Men arbejdsopgaverne i Zentrals skandinaviske afdeling var

af en mere offensiv natur. Opgaven nu bestod med andre ord i, at søge at forvandle en drukmåls til et effektivt, offensivt våben vendt imod sine egne landsmænd.

For Jurij Tjivartsjev var sagen egentlig afsluttet. Hvis genoptræningen af Sandström gik godt i Moskva, eller hvor man nu sendte ham hen, ville han før eller siden høre noget om, hvad Sandström blev sat til. Men indtil da var sagen lukket.

Han var netop ved at gennemføre denne sagsafslutning i sin bevidsthed, da hans blik ved et tilfælde blev hængende ved et oliemaleri på væggen ved siden af kortene over Stockholmsområdet og hele Sverige.

Fjodor Matrejevitj Apraksin stod der på en lille navneplade af messing under portrættet. Ingen andre end Jurij Tjivartsjev selv var klar over, hvorfor han havde et portræt hængende af en af det tsaristiske Ruslands gamle søhelte. Og ingen havde spurgt ham om årsagen eller havde vovet at sætte spørgsmålstegn ved hans billedvalg. Den lokale GRU-chef kunne stort set tillade sig hvad som helst uden at blive kritiseret. Men Apraksin havde været navnet på en af de tre sovjetiske undervandsinstallationer i den Stockholmske skærgård. Alle tre anlæg havde været udstyret med det mest moderne og sofistikerede udstyr, man kunne forestille sig. Og de havde været tiltænkt en meget interessant rolle i et hypotetisk – meget hypotetisk krigsforløb.

Imidlertid havde personale fra den svenske efterretningstjeneste sprængt samtlige tre anlæg i luften et halvt års tid før. Man var til og med gået bag om ryggen på sin egen regering for at kunne gennemføre operationen.

Som soldat og kollega til de folk, som havde udført operationen, måtte han indrømme, at den var blevet gennemført kompetent – kompetent indtil det imponerende. Det var ikke, som når initiativerne kom fra »Galehuset på Kungsholmen«, som de selv betegnede deres civile sikkerhedstjeneste. Eller var det »Abe-grotten på Kungsholmen« man sagde?

Nå, det kunne være det samme.

For den sovjetiske borger Jurij Tjivartsjev derimod var aktionen en tragisk hændelse. 248 af hans landsmænd var druknet, druknet som rotter.

Jurij Tjivartsjev havde en temmelig god fornemmelse af, hvem i den svenske militære efterretningstjeneste der havde udført aktionen: Det kunne næsten ikke være andre end en ganske bestemt, ung orlogskaptajn, som vel efterhånden måtte være den højest dekorerede svenske officer overhovedet. Og nok også den, som hans såkaldte kolleger fra KGB ofrede mest opmærksomhed på lige for tiden.

Denne unge orlogskaptajn og hans kolleger i SSI ville blive placeret meget højt oppe på listen, hvis man spurgte Tjivartsjev, om han havde nogle forslag til mål for operativ efterretningsvirksomhed, som man kaldte den slags i Sverige.

Nuvel. Den tid, den sorg. Jurij Tjivartsjev indkaldte til formiddagsmøde, og hans respektfulde underordnede samledes i kontoret.